

# 2013

## Het verhaal van netwerken gezinsvormen in 7 delen



Jan Willem de Zeeuw

[Gezinsvormen.nl](http://Gezinsvormen.nl)

7-12-2013

# Het verhaal van netwerken gezinsvormen in 7 delen

---

## Introductie

In de nieuwe jeugdwet is vastgelegd dat de jeugdige in het geval van een uithuisplaatsing, indien redelijkerwijs mogelijk, bij een pleegouder of in een gezinshuis wordt geplaatst, tenzij dit aantoonbaar niet in het belang is van de jeugdige.<sup>1</sup> Dit is een verhaal in 7 delen over netwerken van duurzame gezinsvormen, die dit mogelijk wil en kan maken. Het is een andere manier van werken, dan tot u toe gebruikelijk. Ik benader het vraagstuk – van het opgroeien en opvoeden van uit huis geplaatste kinderen – vanuit het perspectief van kinderen en hun ouders en de gemeente, die hier voor verantwoordelijk wordt. In 7 delen wil ik laten zien dat het ‘netwerk van gezinsvormen’ een goed concept is. Door middel van pilots willen we ervaring opdoen.

## Inhoud

Introductie.....	2
Deel 1: Het perspectief van kinderen en ouders .....	3
Deel 2: Het perspectief van de gemeente.....	4
Deel 3: Over gezinsvormen .....	5
Deel 4: Wat is een lokaal netwerk van gezinsvormen? .....	7
Deel 5: De waarde van netwerken van gezinsvormen.....	10
Deel 6: Hoe werkt het: ontwikkeling netwerken gezinsvormen? .....	12
Deel 7: Ervaring opdoen met een pilot. ....	14
Bibliografie .....	16

---

<sup>1</sup> Amendement 80, Tweede Kamer, vergaderjaar 2013–2014, 33 684, nr. 80. Loes Ypma

## Deel 1: Het perspectief van kinderen en ouders

[http://lokaalnetwerkgezinsvormen.files.wordpress.com/2013/11/het\\_verhaal\\_van\\_lokale\\_netwerken\\_gezinsvormen\\_deel\\_11.pdf](http://lokaalnetwerkgezinsvormen.files.wordpress.com/2013/11/het_verhaal_van_lokale_netwerken_gezinsvormen_deel_11.pdf)

<p>Dit verhaal begint bij kinderen die die in een gezinshuis wonen, omdat ze niet meer thuis kunnen wonen.</p>	<p>Kijk naar een kort filmpje over gezinshuizen</p> <p><a href="http://www.youtube.com/watch?v=vD3bIX6GIhg">http://www.youtube.com/watch?v=vD3bIX6GIhg</a></p>																												
<p>Belangrijk blijft het voorkomen van uithuisplaatsingen</p>	<p>In de afgelopen decennia is veel geïnvesteerd in ambulante hulp. In de transitie komt hier nog meer nadruk op te liggen. Risico is dat passende hulp te laat wordt ingezet (om budgettaire redenen).</p> <p>Kijk bijvoorbeeld op: <a href="http://www.loketwwz.info/vragenboek/vgb_view.asp?vgb_id=1252">http://www.loketwwz.info/vragenboek/vgb_view.asp?vgb_id=1252</a></p>																												
<p>Redenen voor uithuisplaatsing</p>	<p>Een kind of jongere kan bijvoorbeeld ernstig worden verwaarloosd of mishandeld, of er kan sprake zijn van incest of kind heeft ernstige gedrags- of ontwikkelingsproblemen waardoor de ouders de situatie thuis niet meer aankunnen.</p> <p>Zie ook: <a href="http://www.richtlijnenjeugdzorg.nl/eCache/DEF/1/34/104.html">http://www.richtlijnenjeugdzorg.nl/eCache/DEF/1/34/104.html</a></p>																												
<p>Overeenkomsten en verschillen leefgroep, pleegzorg en gezinshuis</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Kenmerk</th> <th>Gezinshuis</th> <th>Leefgroep</th> <th>Pleegzorg</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Betaling</td> <td>Arbeidsovereenkomst</td> <td>Idem</td> <td>Vergoeding</td> </tr> <tr> <td>Indicatie</td> <td>Residentiële zorg</td> <td>Idem</td> <td>Pleegzorg indicatie</td> </tr> <tr> <td>Problematiek</td> <td>Voornamelijk van kinderen zelf</td> <td>Problematiek vaak heftiger en complexer</td> <td>Veelal problemen ouders</td> </tr> <tr> <td>Opvoedingssysteem</td> <td>Functioneert meer als opvoedingssysteem</td> <td>Korte periode van intensieve behandeling</td> <td>Functioneert minder als opvoedingssysteem</td> </tr> <tr> <td>Professionaliteit</td> <td>Professionele organisatie die is te managen</td> <td>Idem</td> <td>'gewoon' gezin zonder professionele achtergrond</td> </tr> <tr> <td>Uithuisplaatsing</td> <td>Tijdelijke opvang</td> <td>Idem</td> <td>Langdurige opvang (zeker bij voogdij)</td> </tr> </tbody> </table>	Kenmerk	Gezinshuis	Leefgroep	Pleegzorg	Betaling	Arbeidsovereenkomst	Idem	Vergoeding	Indicatie	Residentiële zorg	Idem	Pleegzorg indicatie	Problematiek	Voornamelijk van kinderen zelf	Problematiek vaak heftiger en complexer	Veelal problemen ouders	Opvoedingssysteem	Functioneert meer als opvoedingssysteem	Korte periode van intensieve behandeling	Functioneert minder als opvoedingssysteem	Professionaliteit	Professionele organisatie die is te managen	Idem	'gewoon' gezin zonder professionele achtergrond	Uithuisplaatsing	Tijdelijke opvang	Idem	Langdurige opvang (zeker bij voogdij)
Kenmerk	Gezinshuis	Leefgroep	Pleegzorg																										
Betaling	Arbeidsovereenkomst	Idem	Vergoeding																										
Indicatie	Residentiële zorg	Idem	Pleegzorg indicatie																										
Problematiek	Voornamelijk van kinderen zelf	Problematiek vaak heftiger en complexer	Veelal problemen ouders																										
Opvoedingssysteem	Functioneert meer als opvoedingssysteem	Korte periode van intensieve behandeling	Functioneert minder als opvoedingssysteem																										
Professionaliteit	Professionele organisatie die is te managen	Idem	'gewoon' gezin zonder professionele achtergrond																										
Uithuisplaatsing	Tijdelijke opvang	Idem	Langdurige opvang (zeker bij voogdij)																										
<p>Wanneer woont een kind in een gezinshuis?</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Is de problematiek voor een pleeggezin te zwaar dan is een gezinshuis een alternatief. Gezinshuisouders zijn professionele opvoeders.</li> <li>• Doel is 'normaliseren' en problemen stabiliseren of minderen bij herstel gewone leven</li> </ul>																												
<p>Groeien te veel kinderen onnodig op in leefgroepen?</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Per jaar wonen ongeveer 44.000 kinderen en jongeren niet meer thuis.</li> <li>• Ruim 24.000 kinderen en jongeren worden opgevangen in pleeggezinnen en</li> <li>• <b>20.000 in residentiële opvang, het merendeel in instellingen (leefgroepen)</b> en bijna 1.700 in gezinshuizen.</li> </ul> <p>De Alliantie Kind in Gezin (<a href="http://www.inhuisplaatsen.nu">www.inhuisplaatsen.nu</a>) heeft als doel meer kinderen en jongeren in gezinnen of gezinsvormen op te laten groeien</p>																												

## Deel 2: Het perspectief van de gemeente

<http://lokaalnetwerkgezinsvormen.files.wordpress.com/2013/11/het-verhaal-van-lokale-netwerken-gezinsvormen-deel-1-2.pdf>

<p>Jeugdwet: hoever staat de parlementaire behandeling?</p>	<p>Voor ons verhaal is dit de kern: in de nieuwe jeugdwet is vastgelegd dat de jeugdige in het geval van een uithuisplaatsing, indien redelijkerwijs mogelijk, bij een pleegouder of in een gezinshuis wordt geplaatst, tenzij dit aantoonbaar niet in het belang is van de jeugdige. De jeugdwet is nu in behandeling bij de Eerste Kamer</p> <p><a href="http://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/33684_jeugdwet">http://www.eerstekamer.nl/wetsvoorstel/33684_jeugdwet</a></p>
<p>De Jeugdwet biedt gemeenten meer mogelijkheden tot integraal jeugdbeleid</p>	<p>Dit betreft afstemming en samenwerking tussen diverse soorten jeugdzorg, ontschotting, deregulering, meer professionele ruimte.</p>
<p>Met decentralisatie jeugdzorg wordt de gemeente verantwoordelijk voor de gehele zorg voor jeugd.</p>	<p>Dat geeft de gemeente mogelijkheden tot een samenhangend jeugdbeleid. Er zijn echter ook risico's voor gemeenten</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Financieel: hetzelfde werk met minder geld. Gaat dat ten koste van duurdere zorg?</li> <li>• Kan de gemeente die verantwoordelijkheid organisatorisch aan en heeft de gemeente voldoende kennis in huis?</li> </ul>
<p>Regionale transitie arrangementen</p>	<p>Met een RTA proberen gemeenten en zorgaanbieders op regionaal niveau continuïteit van zorg (voor de huidige cliënten) te waarborgen en ruimte voor vernieuwing te creëren. De Transitiecommissie Stelselherziening Jeugd (commissie Geluk) heeft alle RTA's beoordeeld.</p> <p>Er is nog veel werk aan de winkel.</p> <p><a href="http://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/tempo-decentralisatie-jeugdzorg-moet-omhoog.9053211.lynkx">http://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/tempo-decentralisatie-jeugdzorg-moet-omhoog.9053211.lynkx</a></p> <p>Zie ook de eindrapportage: <a href="http://www.nji.nl/nl/Transitie-TSJ-Eindrapportage-beoordeling-transitiearrangementen.pdf">http://www.nji.nl/nl/Transitie-TSJ-Eindrapportage-beoordeling-transitiearrangementen.pdf</a></p>
<p>De decentralisatie biedt gemeente kansen om uithuisplaatsing te voorkomen en te verminderen</p>	<p>Gemeente heeft straks meer interventiemogelijkheden. Een voorbeeld is het gezinsgericht werken (GGW) in Amsterdam. Van dwang naar drang naar vrijwilligheid.</p> <p><a href="http://www.bjaa.nl/gezinsgericht-werken-de-praktijk">http://www.bjaa.nl/gezinsgericht-werken-de-praktijk</a></p>
<p>Maar wat nu als een kind echt niet thuis kan blijven, tijdelijk of structureel?</p>	<p>Gemeente heeft maar beperkt invloed op (het voorkomen van) uithuisplaatsingen. Voorkeur heeft opvang in een gezinssituatie, in of dichtbij eigen leefomgeving. Die mogelijkheden zijn nu nog te beperkt.</p>

<p>Wat zijn de gevolgen voor de gemeente?</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Hoge kosten van residentiële opvang en behandeling</li> <li>• Minder grip en regie op zorgproces</li> <li>• Minder goede afstemming met lokale voorzieningen</li> </ul>
<p>De vraag is dus hoe gemeenten de regie kunnen houden op het gehele proces van uitplaatsing, terug naar huis en de kosten kunnen beheersen</p>	<p>Eén van de oplossingen is een lokaal netwerk gezinsvormen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Het netwerk functioneert als een samenwerkingsverband met één toegang (lichte infrastructuur, zelforganisatie). In deel 6 meer over hoe een netwerk functioneert.</li> <li>• Duurzame gezinsvormen zijn goedkoper (verblijf)</li> <li>• Een netwerk sluit beter aan op lokale (ambulante) jeugdzorg</li> </ul>

### Deel 3: Over gezinsvormen

[http://lokaalnetwerkgezinsvormen.files.wordpress.com/2013/11/het\\_verhaal\\_van\\_lokale\\_netwerken\\_gezinsvormen\\_deel\\_3.pdf](http://lokaalnetwerkgezinsvormen.files.wordpress.com/2013/11/het_verhaal_van_lokale_netwerken_gezinsvormen_deel_3.pdf)

<p>Wat is (de algemene definitie van) een gezin?</p>	<p><b>Gezin</b> is de term voor alle samenwerkingsvormen die een herkenbare sociale eenheid op <i>microniveau</i> vormen, met al dan niet verwante personen die duurzame en affectieve banden hebben en elkaar onderling steun en verzorging verlenen.<sup>2</sup></p>
<p>Wanneer is een jeugdzorgvoorziening een gezinsvorm?</p>	<p>Als er sprake is van een gezinsstructuur, conform de definitie van het gezin.</p>
<p>Welke gezinsvormen jeugdhulp zijn er?</p>	<p>Er twee hoofdvormen van een gezinsvorm, het gezinshuis en het pleeggezin. Binnen deze twee zijn verschillende variaties mogelijk.</p>
<p>Gezinshuis</p>	<p>Welke kinderen kunnen worden opgevangen in gezinshuizen?<sup>3</sup></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• De gemiddelde leeftijd van de kinderen is 10 jaar: een spreiding tussen 4 en 17 jaar. Jongens zijn licht in de meerderheid: 59% versus 41% meisjes.</li> <li>• 22% van de kinderen is afkomstig uit een tweeoudergezin, 25% uit een eenoudergezin, 29% van de ouders is gescheiden en 14% woont in een nieuw samengesteld gezin.</li> <li>• 71% van de kinderen is van Nederlandse afkomst.</li> <li>• Van de kinderen is bij 80% sprake van een beschermingsmaatregel; 64% staat onder toezicht, bij 18% is het gezag in handen van een gezinsvoogd (voogdijmaatregel).</li> <li>• De kinderen en hun gezin hebben in het verleden allemaal al eerder (een breed scala aan) hulp gehad, gemiddeld vier vormen.</li> <li>• 52% van de kinderen volgt regulier basis- of voortgezet onderwijs en 39% een vorm van speciaal onderwijs waaronder cluster 4 onderwijs.</li> </ul>

<sup>2</sup> <http://nl.wikipedia.org/wiki/Gezin>

<sup>3</sup> Bron: (Steege, Gezinshuizen in de jeugdzorg. De kennis verzameld en de stand van zaken 2012)

	<p>De kinderen die in aanmerking komen hebben meervoudige gedragsproblemen waardoor een reguliere pleeggezinplaatsing niet haalbaar is. (...) Het is de bedoeling dat deze hulpverlening geboden wordt in een zo alledaags mogelijke gezinssituatie: je eigen gezin (Harting 2012).</p>
<p>Aanbod van Gezinshuis.com i.s.m. jeugdzorginstellingen <a href="http://www.gezinshuis.com">www.gezinshuis.com</a></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• <a href="#">Gezinshuis</a>; maximaal vier geplaatste kinderen; duurzaamheid voorop.</li> <li>• <a href="#">Gezinskring</a>; een gezinshuis waarin gemeenschapsvorming voorop staat.</li> <li>• <a href="#">Remihuis</a>: een gezinshuis specifiek gericht op ASS problematiek. Maximaal twee kinderen. Verbinding tussen waarneming en begrip voorop.</li> <li>• <a href="#">Jeugdzorgboerderij</a>; verbinden voorop.</li> <li>• <a href="#">GezinshuisPlus</a>; een gezinshuis specifiek voor de zwaardere jeugdzorg. Normaliseren voorop.</li> <li>• <a href="#">Gezinsgroep</a>; een gezinshuis met participatie van één of meer pedagogische medewerkers. Maximaal zes geplaatste kinderen; wederkerigheid voorop.</li> </ul>
<p>Pleeggezin</p>	<p>Een pleeggezin neemt voor korte of langere tijd een kind op dat niet thuis kan wonen. De pleegouders in het pleeggezin worden hiervoor begeleid door een instelling voor pleegzorg. De ouders van het pleegkind worden bij de hulpverlening betrokken. Er zijn allerlei varianten van pleegzorg.</p> <p>Verder lezen:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <a href="http://www.nji.nl/pleeggezin">http://www.nji.nl/pleeggezin</a></li> <li>• <a href="http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/42/737.html">http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/42/737.html</a></li> </ul>
<p>Andere gezinsvormen</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kort Verblijf Gezin (Ieger des Heils) <a href="http://lokaalnetwerkgezinsvormen.wordpress.com/2013/05/20/kort-verblijf-gezin/">http://lokaalnetwerkgezinsvormen.wordpress.com/2013/05/20/kort-verblijf-gezin/</a></li> <li>• Browndalehuis <a href="http://www.jeugdhulpfriesland.nl/index.php?page=tekst&amp;id=134&amp;cat=overjhf">http://www.jeugdhulpfriesland.nl/index.php?page=tekst&amp;id=134&amp;cat=overjhf</a></li> </ul>
<p>Ook voor kinderen die niet uit huis geplaatst zijn?</p>	<p>De hierboven genoemde gezinsvormen zijn bedoeld voor kinderen die vrijwillig of in gedwongen kader uit huis zijn geplaatst. Gezinshuizen en pleeggezinnen kunnen ook een rol van betekenis spelen voor tijdelijke opvang of ondersteuning bij ambulante jeugdzorg. Het meeleefgezin is daarvan een voorbeeld.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Meeleefgezin (Doorn). <a href="http://lokaalnetwerkgezinsvormen.wordpress.com/2013/05/19/meeleefgezin/">http://lokaalnetwerkgezinsvormen.wordpress.com/2013/05/19/meeleefgezin/</a></li> </ul>

<p>Voordelen van kleinschalige hulpverleningsvormen zoals gezinshuizen en pleegzorg</p>	<p>In het kort: een meer individuele benadering, minder hospitalisering, grotere deelname aan het maatschappelijk leven, minder stigmatisering, minder agressie en ordeproblemen en het kunnen opdoen van gezinservaringen.</p>
<p>Wetenschappelijke kritiek</p>	<p>In 'Goed geregelde jeugdzorg?' haalt Jo Hermanns wetenschappelijke kritiek op instituutsbehandeling aan, die genoemde voordelen lijken te bevestigen.<sup>4</sup></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Het aangaan van een opvoedingsrelatie in een tehuis is moeilijk, omdat het doorgaans gaat om meerdere professionele opvoeders, die in roosterdiensten contact hebben met het kind.</li> <li>• In situaties waarin meerdere kinderen met moeilijk gedrag samenleven, nemen kinderen vaak ongewenst antisociaal gedrag van elkaar over.</li> <li>• En verblijf in een tehuis doorbreekt het maatschappelijk participatieproces, vooral als het gaat om onderwijs, zelfs al wordt er regulier onderwijs in of naast de voorziening gegeven.</li> </ul>
<p>Maar: leefgroepen blijven nodig. Waarom?</p>	<p>De problematiek van kinderen is zo complex dat tijdelijke (institutionele) en zeer specialistische behandeling nodig is. Daartoe is ook een landelijk transitiearrangement op gesteld.</p> <p><a href="http://www.vng.nl/onderwerpenindex/decentralisaties-sociaal-domein/decentralisatie-jeugdzorg/publicaties/landelijk-transitiearrangement-jeugd-2015">http://www.vng.nl/onderwerpenindex/decentralisaties-sociaal-domein/decentralisatie-jeugdzorg/publicaties/landelijk-transitiearrangement-jeugd-2015</a></p>

## Deel 4: Wat is een lokaal netwerk van gezinsvormen?

[http://lokaalnetwerkgezinsvormen.files.wordpress.com/2013/11/het\\_verhaal\\_van\\_lokale\\_netwerken\\_gezinsvormen\\_deel\\_4.pdf](http://lokaalnetwerkgezinsvormen.files.wordpress.com/2013/11/het_verhaal_van_lokale_netwerken_gezinsvormen_deel_4.pdf)

<p>Een netwerk van verschillende zelfstandige organisaties kenmerkt zich door:</p>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Organisaties zijn gelijke partners in het netwerk</li> <li>2. Ieder partner opereert vanuit eigen rol</li> <li>3. Iedere partner brengt eigen expertise en competentie in</li> <li>4. Het investeren in relaties in het netwerk is fundament van de organisatie</li> <li>5. Er is een herkenbare gemeenschappelijke identiteit</li> <li>6. Er bestaat een open informatie-uitwisseling met behulp van ICT.</li> </ol>
<p>Lokaal netwerk gezinsvormen</p>	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Partners zijn organisaties zijn diverse gezinsvormen, zoals pleeggezinnen en gezinshuizen, maar ook jeugdzorginstellingen en eerstelijns voorzieningen. Tenslotte: informele netwerken.</li> <li>2. Iedere partner heeft eigen rol. Centraal staan de gezinsvormen, die kinderen opvangen en opvoeden, daaromheen jeugdzorginstellingen (specialistische zorg en achtervang) en netwerken (ondersteuning gezinsvormen).</li> </ol>

<sup>4</sup> (Hermanns 2011)

	<p>3. Eigen expertise: professionele en informele gezinsvormen voor het opvangen en opvoeden van kinderen. Jeugdzorginstellingen: kennis en expertise specialistische zorg en eerstelijns voorzieningen vormen een professioneel netwerk om de gezinsvorm heen. Ook informele netwerken bieden diverse vormen van ondersteuning.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Partners zoeken elkaar in een lokaal netwerk op en investeren in hun relaties.</li> <li>• De herkenbare gemeenschappelijke identiteit is het 'herstel van het gewone leven' voor deze kinderen binnen hun eigen gemeente.</li> <li>• Uitwisseling vindt plaats o.a. met ICT hulpmiddelen, en meer nog in het 'gewone' fysieke bestaan.</li> </ul>
<p>In de jeugdzorg worden kinderen veel verplaatst.</p>	<p>Het aantal verplaatsingen van een kind wordt tot een minimum beperkt. Het is in het belang van het kind dat er zo min mogelijk verplaatsingen plaatsvinden, zodat er continuïteit in de opvoeding van het kind ontstaat en het kind niet steeds aan een nieuwe omgeving hoeft te wennen.<sup>5</sup></p> <p>Studies naar verplaatsingen van pleegkinderen laten zien dat er gemiddeld 1,3 tot 3,9 verplaatsingen zijn in een periode van 1 tot 1,5 jaar. Een succesvolle eerste plaatsing is van het grootste belang, het mislukken van de eerste plaatsing is een belangrijke voorspeller van meerdere plaatsingen daarna, met alle schadelijke gevolgen van dien.<sup>6</sup></p> <p>Bovenstaande gaat alleen nog over pleegzorg. Kinderen hebben vaak al verschillende institutionele 'ervaringen' achter de rug, als zij in den pleeggezin of gezinshuis opgevangen worden.</p>
<p>Hét grote probleem van verplaatsingen</p>	<p>Onthechting en discontinuïteit. Een netwerk van gezinsvormen wil verplaatsingen zoveel mogelijk voorkomen en vooral een situatie creëren met continuïteit.</p>
<p>Wat willen we bereiken voor de kinderen?  Een rekensom.</p>	<p>Per jaar wonen ongeveer 44.000 kinderen en jongeren niet meer thuis. Ruim 24.000 kinderen en jongeren worden opgevangen in pleeggezinnen en 20.000 in residentiële opvang, het merendeel in instellingen (leefgroepen) en bijna 1.700 in gezinshuizen.</p> <p>Ons doel is om het aantal uithuisplaatsingen te verminderen en de opvang in gezinsvormen te vergroten. Waar praten wij dan over? Uitgangspunt is een daling van het aantal uithuisplaatsingen van 44.000 naar 35.000 over 5 jaar.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Per 100.000 inwoners</b> worden 206 kinderen uit huis geplaatst (= 17 mln. gedeeld door 35.000).</li> </ul>

<sup>5</sup> Inspectie jeugdzorg (2011)

<http://www.inspectiejeugdzorg.nl/documenten/Brochure%20risico%20indicatoren%20pleegzorg.pdf>

<sup>6</sup> <http://kennisnetjeugd.nl/werkgroep/6-huidige-provinciale-jeugdzorg-in-transitieperspectief/prikbord>



	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Daarvan willen wij 80% in gezinsvormen onderbrengen: dat zijn 165 kinderen en jongeren.</li> <li>• Van deze kinderen wordt 75% (= 124 kinderen) opgevangen in <b>60 pleeggezinnen</b>.</li> <li>• De andere 25% (= 41 kinderen) worden opgevangen in <b>12 gezinshuizen</b> (de gemiddelde bezetting is 3,5 kinderen).</li> </ul>
Het lokaal netwerk van gezinsvormen realiseert:	<p>Herstel van het gewone leven en continuïteit</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- In het hier en nu</li> <li>- In levensloop<sup>7</sup></li> </ul>
<b>Continuïteit in het hier en nu.</b>	<p>Een kind hoort erbij, hoeft niet weg, gaat een verbinding aan. Een kind maakt onderdeel uit van het gezinsleven, er is structuur en er zijn rituelen en er is betrokkenheid (verbinding).</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Voorwaarden zijn (competenties gezinshuisouders): doorzettingsvermogen, maatwerk, omgaan met afstand en nabijheid (sensitiviteit en responsiviteit) en (extern): erkenning en ondersteuning van de organisatie, vrije tijd, goede matching, samenwerking biologische ouders.</li> <li>2. Het effect is lastig aan te tonen. Geen effect is makkelijker te zien: gezinsleven benauwend, onveilige situaties.</li> </ol>
<b>Continuïteit in levensloop kind.</b>	<p>Er zijn veel verplaatsingen van kinderen. Gezinshuisouders nemen niet vaak zelf die beslissing. Bij 18 jaar weg, nog niet toe aan zelfstandig leven. Gemiddelde woontuur in gezinshuis is 2,7 jaar. Daarna komt kind weer in andere woonplek.</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>3. Werken aan continuïteit ook door opbouwen netwerk jongeren (familie, omgeving jongeren en gezinshuisouders zelf na 18<sup>e</sup> jaar).</li> <li>4. Gezinshuisouders hebben weinig invloed op continuïteit. Beslissingen van hogerhand.</li> <li>5. Continuïteit heeft soms tegengestelde effecten: als het na verloop van tijd goed gaat, kan het naar 'goedkopere' vormen van opvang en zorg.</li> </ol>
Partners netwerk	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. <b>Kernpartners:</b> Pleegzorgorganisatie, gezinshuisouders, gemeente, zorgverzekeraar, Provincie, jeugdzorginstellingen, Gezinshuis.com</li> <li>2. <b>Ondersteunende partners:</b> landelijke en gespecialiseerde jeugdzorginstellingen, kennispartners van de Alliantie Kind in Gezin (waaronder het NJi) en sponsors als de stichting Kinderpostzegels en lokale fondsen. Maatschappelijk betrokken lokale ondernemers.</li> </ol>

<sup>7</sup> (Gardeniers en Vries, Continuïteit in gezinshuizen. Ervaring gezinshuisouders en onderzoeksgegevens verzameld. 2012)

De kern van het lokale netwerk gezinsvormen	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Gezinshuizen en pleeggezinnen en varianten gezinsvormen</li> <li>• Hertel van het gewone leven en continuïteit</li> <li>• Aansluiting ambulante werken, lokale professionele netwerk</li> <li>• Specialistische hulp in pedagogische setting</li> </ul>
Tenslotte: de organisatie	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. De gezinsvormen vormen een <b>netwerkorganisatie</b>. Gezinshuisouders zijn zelfstandig (ondernemer) of in loondienst van een jeugdzorgaanbieder. Waar het enigszins kan zijn (andere) burgers mee verantwoordelijk of dragen bij aan het functioneren van het gezinshuis.</li> <li>2. Een groter aantal gezinsvormen binnen de gemeentegrenzen maakt <b>enige specialisatie mogelijk</b> (naar doelgroep) al mag dat niet ten koste gaan van het centrale concept van 'Herstel van het gewone leven', d.w.z. dat de structuur van een gezinsvorm (met verschillende leeftijden en zwaarte van problematiek) leidend is en de problematiek 'verdund' is.</li> <li>3. Voor ernstige problematiek waarvoor <b>specialistische hulp</b> nodig is, wordt een beroep gedaan op regionale of landelijke organisaties of worden specifieke kleinschalige opvangvormen ontwikkeld.</li> <li>4. Naast dit netwerk is een aantal professionals actief die samen met pleegouders en gezinshuisouders de <b>(ambulante) hulp en ondersteuning vanuit de samenleving</b> of eigen netwerken helpen organiseren.<sup>8</sup></li> <li>5. Voor de plaatsing van kinderen en <b>matching</b> met pleegouders en gezinshuisouders is een onafhankelijke commissie verantwoordelijk.<sup>9</sup></li> <li>6. De gezinsvormen zijn gecertificeerd en <b>kwaliteitsbewaking is georganiseerd</b>. De ontwikkeling wordt begeleid door praktijk- en wetenschappelijk onderzoek.</li> </ol>

## Deel 5: De waarde van netwerken van gezinsvormen

[http://lokaalnetwerkgezinsvormen.files.wordpress.com/2013/11/het\\_verhaal\\_van\\_lokale\\_netwerken\\_gezinsvormen\\_deel\\_5.pdf](http://lokaalnetwerkgezinsvormen.files.wordpress.com/2013/11/het_verhaal_van_lokale_netwerken_gezinsvormen_deel_5.pdf)

Dit keer een kort maar 'waardevol' deel. Voordat ik uitgebreid toelichting geef op hoe een netwerk gezinsvormen werkt (of zou moeten werken), een voorlopig antwoord op de vraag: wat voegt een netwerk gezinsvormen nu eigenlijk toe? Wat is de toegevoegde waarde voor kinderen en gemeenten?

<sup>8</sup> Dit zouden ook vrijwillig burgervogden kunnen zijn. Dit is een idee van Van Montfoort, die pleit voor een terugkeer van de burger als vrijwilliger in de jeugdhulp.

<sup>9</sup> Dit zou een commissie kunnen zijn van pleegouders en gezinshuisouders, burgervogden en twee onafhankelijke deskundigen. Mandaat en zeggenschap moeten duidelijk geregeld worden.

Lokale netwerken gezinsvormen hebben belangrijke voordelen voor kinderen en gemeenten.	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. Meer continuïteit voor kinderen en gemeente</li> <li>2. Lagere kosten en hogere maatschappelijke baten</li> <li>3. Inkoop en sturing in één hand</li> </ol>
<b>Waarde 1</b> continuïteit	<p>Opgroeien en opvoeden staan centraal in gezinsvormen, de behandeling sluit daarop aan (of ‘normaliseren en ontzorgen’) (Besten 2007).</p> <p>Continuïteit draagt bij aan effectiviteit en stabiliteit ook op langere termijn (Gardeniers en Vries, Continuïteit in gezinshuizen. Ervaring gezinshuisouders en onderzoeksgegevens verzameld. 2012). Kinderen groeien op in hun oorspronkelijke omgeving en sociale netwerken. Biologische ouders blijven betrokken bij het opgroeien van hun kinderen. Waar dat juist niet de bedoeling is (onveiligheid), worden kinderen elders opgevangen.</p>
<b>Waarde 2</b> kosten en baten	<p>Pleegzorg en gezinshuizen zijn goedkoper dan leefgroepen. Er zijn minder personeelskosten en overhead (management &amp; accommodatie), minder bijkomende kosten, zoals vervoerskosten en geen ‘verkeerde’ (productie verhogende) financiële prikkels.</p> <p>Op termijn zijn er lagere maatschappelijke kosten, als gevolg van een grotere betrokkenheid gemeenschap. Een businesscase is in voorbereiding. Een pilot is bij uitstek geschikt om deze MKBA te toetsen.</p>

Opvang	Behandelgroep zwaar	Behandelgroep	Gezinshuis van	Gezinshuis licht
<b>Kosten per kind per jaar<sup>10</sup></b>	<b>€ 73.365</b>	<b>€ 59.495</b>	<b>€ 37.595</b>	<b>€ 26.645</b>
<b>Waarde 3</b> inkoop en sturing	<p>Gezinsvormen zijn relatief eenvoudig uit te breiden en in te passen in de lokale infrastructuur jeugdhulp. Verandering in de vraag geeft geen grote organisatorische of financiële schokeffecten.<sup>11</sup></p> <p>Een gemeente kan voor een actieve rol (netwerksturing) kiezen, dan wel voor een opdrachtgeverrol, waarbij het zelf organiserend vermogen van het veld wordt benut.</p> <p>Inkoop van (onder)aannemers jeugdzorg kan lokaal, van gespecialiseerde jeugdzorg regionaal gedaan worden</p>			

<sup>10</sup> De meest betrouwbare normatieve integrale richtprijzen (inclusief huisvesting, ICT en overhead) komen uit een rapportage van Deloitte uit 2006. Uiteraard zijn de kosten nu hoger. Het gaat in dit voorbeeld om het verschil tussen behandelgroep en gezinshuis te laten zien. De kosten voor pleegzorg zijn uiteraard veel lager.

<sup>11</sup> Het ‘systeem’ wordt als het ware adaptiever, kan zich sneller aanpassen aan veranderende omstandigheden.

## Deel 6: Hoe werkt het: ontwikkeling netwerken gezinsvormen?

[http://lokaalnetwerkgezinsvormen.files.wordpress.com/2013/12/het\\_verhaal\\_van\\_lokale\\_netwerken\\_gezinsvormen\\_deel\\_6.pdf](http://lokaalnetwerkgezinsvormen.files.wordpress.com/2013/12/het_verhaal_van_lokale_netwerken_gezinsvormen_deel_6.pdf)

In dit deel ga ik dieper in op verschillende aspecten m.b.t. tot netwerken gezinsvormen.

Stapsgewijze groei in omvang en functionaliteit	Een netwerk gezinsvormen 'bestaat' niet, maar is een combinatie van bedachte structuur en stapsgewijze of 'organische' groei. Wat moet er geregeld worden om als netwerk te kunnen functioneren?
Groei in omvang	<p>Een lokaal netwerk start met een klein aantal partners, dat op basis van vertrouwen (en uiteraard duidelijke afspraken) een netwerk opbouwen van gezinshuizen en pleegouders.</p> <p>Doel is om een fijnmazig netwerk op te bouwen op lokaal niveau, met 'achtervang' en specialismen op regionaal niveau.</p> <p>De omvang van het netwerk hangt uiteraard samen met de grootte van de gemeente, het aanbod van gezinshuisouders en pleeggezinnen.</p>
Groei in functionaliteit	<p>Naast groei in omvang, kan de functionaliteit van het netwerk groter of meer divers worden. In aanvang richt het netwerk zich op kinderen die uithuis geplaatst zijn en met lichte tot zware problematiek. Gaandeweg zou het netwerk ook voor andere vragen een aanbod kunnen ontwikkelen.</p> <p>Enkele voorbeelden.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Begeleid wonen</b>, voor kinderen die ouder dan 18 jaar worden (in de buurt van hun gezinshuis of pleeggezin).</li> <li>• <b>Opvang en begeleiding</b> van kinderen die niet uithuisgeplaatst zijn, maar wel onder toezicht staan of zijn verwezen door een huisarts of wijkteam. Een voorbeeld is het Meeleefgezin.</li> <li>• Gezinsvormen kunnen ook als <b>respijtovername</b> functioneren, om mantelzorgers van zieke kinderen, tijdelijk te ontlasten.</li> <li>• Tenslotte kunnen gezinshuisouders – als professionele opvoeders – een <b>adviserende rol</b> hebben, voor ouders in de buurt die moeite hebben met de opvoeding.</li> </ul>
Organisatie	<p>3. De gezinsvormen vormen een <b>netwerkorganisatie</b>. Gezinshuisouders zijn zelfstandig (ondernemer) of in loondienst van een jeugdzorgaanbieder. Pleegouders staan onder verantwoordelijkheid van een jeugdzorginstelling. Waar het enigszins kan zijn (andere) burgers mee verantwoordelijk of dragen bij aan het functioneren van het gezinshuis.</p> <p>4. Een groter aantal gezinsvormen binnen de gemeentegrenzen maakt <b>enige specialisatie mogelijk</b> (naar doelgroep) al mag dat niet ten koste gaan van het centrale concept van 'Herstel van het gewone leven', d.w.z. dat de structuur van een</p>

<p>Vervolg 'organisatie'</p>	<p>gezinsvorm (met verschillende leeftijden en zwaarte van problematiek) leidend is en de problematiek 'verdund' is.</p> <p>5. Voor ernstige problematiek waarvoor <i>specialistische hulp</i> nodig is, wordt een beroep gedaan op regionale of landelijke organisaties of worden specifieke kleinschalige opvangvormen ontwikkeld.</p> <p>6. Naast dit netwerk is een aantal professionals actief die samen met pleegouders en gezinshuisouders de <i>(ambulante) hulp en ondersteuning vanuit de samenleving</i> of eigen netwerken helpen organiseren.<sup>12</sup></p> <p>7. Voor de plaatsing van kinderen en <i>matching</i> met pleegouders en gezinshuisouders is een onafhankelijke commissie verantwoordelijk.<sup>13</sup></p> <p>8. De gezinsvormen zijn gecertificeerd en <i>kwaliteitsbewaking is georganiseerd</i>. De ontwikkeling wordt begeleid door praktijk- en wetenschappelijk onderzoek.</p>
<p>Capaciteit en locatie</p>	<p>9. De capaciteit is van veel factoren afhankelijk. Eerder hebben we een rekensom laten zien. Per gezinshuis worden <i>3 a 4 kinderen en jongeren</i> opgevangen. Mengvormen van gezinshuis, pleeggezin en tijdelijke opvang zijn ook mogelijk. In kader van het 'herstel van het gewone leven' en voor financieel draagvlak, misschien zelfs wel sterker.</p> <p>10. Het aantal gezinsvormen kan uitgebreid worden als er <i>meer vraag is binnen de gemeente</i> of van aangrenzende gemeenten en van het aanbod van 'professionele' opvoeders.</p> <p>11. Spreiding over de gemeente ten behoeve van een <i>gevarieerde fysieke en sociale omgeving</i>. Tot nu toe zijn gezinshuizen in meer 'dorpse' omgevingen gevestigd. Ik heb geen gegevens over de locaties van pleeggezinnen. Ik ga er van uit dat pleeggezinnen in alle soorten wijken en dorpen aanwezig zijn.</p>
<p>Financiering, bekostigingsmodel<sup>14</sup></p>	<p>12. In de uitvoering ontvangen de pleegouders een vergoeding en gezinshuisouders ontvangen <i>inkomen en onkostenvergoeding</i> vanuit verschillende regelingen. AWBZ, Wmo, Zvw. Er zal enig schaalvoordeel zijn t.a.v. gezamenlijke inkoop van goederen voor inrichting en beheer.</p>

<sup>12</sup> Dit zouden ook vrijwillig burgervoorogden kunnen zijn. Dit is een idee van Van Montfoort, die pleit voor een terugkeer van de burger als vrijwilliger in de jeugdhulp.

<sup>13</sup> Dit zou een commissie kunnen zijn van pleegouders en gezinshuisouders, burgervoorogden en twee onafhankelijke deskundigen. Mandaat en zeggenschap moeten duidelijk geregeld worden. Clarijs gaat in zijn proefschrift in op een dergelijk systeem in de VS (Clarijs 2013).

<sup>14</sup> Onlangs verscheen de 'Handreiking bekostigingsmodellen zorg voor jeugd'. Informatie is nog niet verwerkt.

	<p>13. Voorbereidingskosten (aanloopkosten, organisatie en huisvesting) worden gedekt uit <i>experimentbudget</i>, c.q. staat de gemeente garant voor investeringen van gezinshuisouders.<sup>15</sup></p>
Partners	<p>14. <i>Kernpartners</i>: Pleegzorgorganisatie, gezinshuisouders, gemeente, zorgverzekeraar, Provincie, jeugdzorginstellingen, Gezinshuis.com.</p> <p>15. <i>Ondersteunende partners</i>: landelijke en gespecialiseerde jeugdzorginstellingen, kennispartners van de Alliantie Kind in Gezin (waaronder het NJi) en sponsoren als de stichting Kinderpostzegels en lokale fondsen. Maatschappelijk betrokken lokale ondernemers.</p>
Overige aandachtspunten	<p>16. Aansluitend op de opvang in pleeggezinnen en gezinshuizen kunnen jongeren, die nog niet geheel zelfstandig kunnen leven, terecht in <i>begeleid wonen</i> projecten. De nabijheid van de pleegouders en gezinshuisouders is daarbij van belang.</p> <p>17. Onderzocht moet worden hoe het netwerk van gezinsvormen een bijdrage kan leveren aan de aanpak van <i>multiprobleem gezinnen</i>.</p> <p>18. De gemeente organiseert met de pleegouders en gezinshuisouders een eenvoudig stelsel van (bestaande) <i>respijtvorzieningen</i>.</p>
Risico's	<p>Er is ook een aantal voorwaarden en 'risico's' bij de ontwikkeling van lokale netwerken gezinsvormen. In het laatste deel (7) van dit verhaal ga ik daar dieper op in.</p>

## Deel 7: Ervaring opdoen met een pilot.

Ervaring opdoen in pilots	<p>Wij willen in een aantal gemeenten en regio;s ervaring op doen met het bouwen en 'sturen' van een netwerk en daarmee een beter beeld krijgen van de risico's en voorwaarden waaronder netwerken optimaal kan functioneren.</p>
De risico's	<p>Natuurlijk zijn er risico's. Het is belangrijk om deze te herkennen en na te denken over oplossingsrichtingen. Hieronder de belangrijkste.</p>

<sup>15</sup> Alternatieven zijn een 'Broodfonds' of lokale fondsen.

<p>Het plan sluit onvoldoende aan bij het beleid van de gemeente</p>	<p>Mogelijke oplossingsrichtingen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Per regio (transitiearrangement) en gemeente gaan wij na hoe netwerken aansluiten bij de opgaven.</li> <li>• Voor iedere geïnteresseerde gemeente wordt een afzonderlijke analyse gemaakt. Zie onder 'ons aanbod'.</li> </ul>
<p>Er zijn onvoldoende mensen te vinden die pleegouder of gezinshuisouder willen worden, of die zijn van onvoldoend niveau.</p>	<p>Mogelijke oplossingsrichtingen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Gefaseerde groei en omscholing professionals jeugdzorg.</li> <li>• Werving en selectie door Pleegzorginstellingen, Gezinshuis.com i.s.m. jeugdzorgaanbieders.</li> </ul>
<p>Beleidsmakers en beslissers zijn niet of onvoldoende overtuigd van de toegevoegde waarde.</p>	<p>Mogelijke oplossingsrichtingen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Het plan aantrekkelijk presenteren aan college en raad, met kleine werkbezoeken.</li> <li>• Inzetten ambassadeurs van de Alliantie.</li> <li>• Een maatschappelijke kosten-batenanalyse uit laten voeren.</li> </ul>
<p>Jeugdzorgaanbieders willen niet meewerken .</p>	<p>Het zou niet in hun belang zijn (leegstand accommodaties, overbodig personeel, marktaandeel). Bovendien verkeren zij in grote onzekerheid bij de transitie van de jeugdzorg, waar het gaat om inkoop.</p> <p>Mogelijke oplossingsrichtingen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Jeugdzorginstellingen zijn al voorzichtig hun residentiële aanbod aan het herinrichten ten gunste van gezinsvormen. Trend zet door bij andere jeugdzorgaanbieders.</li> <li>• Gemeenten kunnen vroegtijdig helder maken welk aanbod zij in wil kopen en met instellingen een plan maken voor een stapsgewijze ombouw.</li> </ul>
<p>Er zijn onvoldoende geschikte huizen te vinden, die geschikt zijn of groot genoeg voor een gezinshuis.<sup>16</sup></p>	<p>Mogelijke oplossingsrichtingen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Huur en koop zijn beide mogelijk. Vaak betreft het eigen huizen van gezinshuisouders. Met kleine verbouwing is deze geschikt te maken.</li> <li>• Overleg met woningbouwcorporaties over ontsluiten van leegstaand vastgoed.</li> </ul>
<p>Er is onvoldoende geld om de voorbereidende investeringen te doen.</p>	<p>Mogelijke oplossingsrichtingen.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Gemeente kan een fonds instellen, samen met jeugdzorgaanbieders.</li> <li>• Gezinshuizen kunnen zich verheugen in warme belangstelling van vooral MKB</li> <li>• En welke fondsen willen de aanloopkosten dragen? Is een Broodfonds mogelijk?</li> </ul>

<sup>16</sup> Dit is niet aan de orde bij pleeggezinnen.

## Bibliografie

Besten, Gerard. *Niet zonder ons. Gezinshuizen aan het begin van de 21e eeuw*. Ughelen: Uitgeverij De Gezonde Balans, 2007.

Clarijs, René. *Tirannie in de jeugdzorg*. Amsterdam: Uitgeverij SWP, 2013.

Deloitte. „Rapportage 2006. ONderzoek (kost)prijzen jeugdhulpverlening / jeugdzorg.” 2006.

Engbers, M. „Gemeenten: koers op inhuysplaatsing, niet op uithuisplaatsing.” *Jeugdbeleid*, 2013: 39-42.

Gardeniers, M. „Gezinshuizen in Nederland, de aantallen in 2012.” *Gezinspiratieplein*.  
[http://www.gezinspiratieplein.nl/publicaties/cat\\_view/2-gezinsvormen-algemeen](http://www.gezinspiratieplein.nl/publicaties/cat_view/2-gezinsvormen-algemeen) (geopend april 29, 2013).

Gardeniers, M., en A. de Vries. „Continuïteit in gezinshuizen. Ervaring gezinshuisouders en onderzoeksgegevens verzameld.” *Rudolphstichting*. 16 mei 2012.  
<http://rudolphstichting.nl/actueel/222-kansen-voor-verbetering-continuïteit-in-de-zorg-voor-jeugd>.

Harting, Eva. *Herrie in huis. Ervaringen van een gezinshuismoeder*. Amsterdam: Uitgeverij SWP, 2012.

Hermanns, J. „Goed geregelde jeugdzorg?” In *Zorgen dat het werkt. Werkzame factoren in de zorg voor jeugd*, door H. Pijnenburg, 61-79. Amsterdam: SWP, 2011.

Jeugd en Gezin, Ministerie voor. „Stand van zaken gezinshuizen.” Den Haag, 2009.

Steege, M. van der. *Gezinshuizen in de jeugdzorg. De kennis verzameld en de stand van zaken*. Utrecht: NJi, 2012.

Steege, M. van der. „Langdurig opgroeien van uithuisgeplaatste kinderen.” *Jeugdbeleid*, 2013: 23-28.

Meer informatie op [www.gezinsvormen.nl](http://www.gezinsvormen.nl) of [www.gezinspiratieplein.nu](http://www.gezinspiratieplein.nu).